Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΡΑΝΤΟΥ
της 11ης Ιουλίου 2024[1]

Υπόθεση C-205/23

Engie România SA
κατά
Autoritatea Națională de Reglementare în Domeniul Energiei

[αίτηση του Tribunalul București (πρωτοδικείου Βουκουρεστίου, Ρουμανία)
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Ενέργεια – Οδηγία 2009/73/ΕΚ – Εσωτερική αγορά του φυσικού αερίου – Άρθρο 3 – Υποχρεώσεις παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας και προστασία των πελατών – Παράβαση εκ μέρους προμηθευτή φυσικού αερίου της υποχρεώσεως διαφάνειας έναντι των οικιακών πελατών – Σωρευτική επιβολή διοικητικών κυρώσεων για την ίδια παραβατική συμπεριφορά – Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Άρθρο 50 – Αρχή ne bis in idem – Άρθρο 52, παράγραφος 1 – Περιορισμοί της αρχής ne bis in idem – Αναλογικότητα»

I. Εισαγωγή

1. Η υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, την οποία υπέβαλε το Tribunalul București (πρωτοδικείο Βουκουρεστίου, Ρουμανία), αφορά την ερμηνεία των άρθρων 50 και 52 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης), καθώς και της αρχής της αναλογικότητας.

2. Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της Engie România SA (στο εξής: Engie ή εκκαλούσα), προμηθεύτριας επιχείρησης φυσικού αερίου, και της Autoritatea Națională de Reglementare în Domeniul Energiei (Εθνικής Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας, Ρουμανία, στο εξής: ANRE), σχετικά με απόφαση την οποία εξέδωσε η δεύτερη και με την οποία διαπιστώνει διοικητική παράβαση την οποία φέρεται να διέπραξε η Engie και επιβάλλει κυρώσεις για την εν λόγω παράβαση.

3. Σύμφωνα με το σχετικό αίτημα του Δικαστηρίου, οι παρούσες προτάσεις θα επικεντρωθούν στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το οποίο αφορά την εφαρμογή της αρχής ne bis in idem που κατοχυρώνεται στο άρθρο 50 του Χάρτη, ερμηνευόμενο σε συνδυασμό με το άρθρο 52, παράγραφος 1, αυτού, το οποίο εισάγει περιορισμούς στην εν λόγω αρχή. Ειδικότερα, τίθεται κατ' ουσίαν το ζήτημα αν η επιβολή διοικητικών κυρώσεων σε βάρος προμηθευτή φυσικού αερίου τόσο από τη ρυθμιστική αρχή ενέργειας όσο και από την αρχή προστασίας των

[1] Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

καταναλωτών για τα, όπως υποστηρίζεται, ίδια πραγματικά περιστατικά, για τα οποία όμως οι δύο αρχές επιβάλλουν χωριστές κυρώσεις, βάσει διαφορετικών διατάξεων, συνιστά δικαιολογημένο περιορισμό της εφαρμογής της εν λόγω αρχής.

4. Η υπό κρίση υπόθεση παρέχει στο Δικαστήριο την ευκαιρία, αφενός, να αποσαφηνίσει περαιτέρω τη νομολογία του σχετικά με τη συνεκτίμηση της αρχής ne bis in idem σε πλαίσιο όπου διεξάγονται παράλληλα δύο διοικητικές διαδικασίες ελέγχου και επιβολής κυρώσεων σε βάρος ενός νομικού προσώπου, διεξαγόμενες παράλληλα από δύο διαφορετικές αρμόδιες αρχές, οι οποίες έχουν εκδώσει χωριστές ατομικές πράξεις επιβολής κυρώσεων για φερόμενα ως ίδια πραγματικά περιστατικά και, αφετέρου, να κρίνει κατά πόσον μια τέτοια σώρευση πράξεων συνάδει με την αρχή της αναλογικότητας που κατοχυρώνεται στο δίκαιο της Ένωσης.

II. Το νομικό πλαίσιο

A. Το δίκαιο της Ένωσης

5. Η αρχή ne bis in idem μνημονεύεται στο άρθρο 50 του Χάρτη, το οποίο φέρει τον τίτλο «Δικαίωμα του προσώπου να μη δικάζεται ή να μην τιμωρείται ποινικά δύο φορές για την ίδια αξιόποινη πράξη» και ορίζει τα εξής:

«Κανείς δεν διώκεται ούτε τιμωρείται ποινικά για αδίκημα για το οποίο έχει ήδη αθωωθεί ή καταδικασθεί εντός της Ένωσης με [αμετάκλητη] απόφαση ποινικού δικαστηρίου σύμφωνα με το νόμο.»

6. Το άρθρο 51 του Χάρτη, το οποίο φέρει τον τίτλο «Πεδίο εφαρμογής», ορίζει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Οι διατάξεις του παρόντος Χάρτη απευθύνονται στα θεσμικά και λοιπά όργανα και τους οργανισμούς της Ένωσης, τηρουμένης της αρχής της επικουρικότητας, καθώς και στα κράτη μέλη, μόνον όταν εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης. Κατά συνέπεια, οι ανωτέρω σέβονται τα δικαιώματα, τηρούν τις αρχές και προάγουν την εφαρμογή τους, σύμφωνα με τις αντίστοιχες αρμοδιότητές τους και εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων της Ένωσης, όπως της απονέμονται από τις Συνθήκες.»

7. Το άρθρο 52 του Χάρτη, το οποίο φέρει τον τίτλο «Εμβέλεια και ερμηνεία των δικαιωμάτων και των αρχών», προβλέπει στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Κάθε περιορισμός στην άσκηση των δικαιωμάτων και ελευθεριών που αναγνωρίζονται στον παρόντα Χάρτη πρέπει να προβλέπεται από το νόμο και να σέβεται το βασικό περιεχόμενο των εν λόγω δικαιωμάτων και ελευθεριών. Τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας, περιορισμοί επιτρέπεται να επιβάλλονται μόνον εφόσον είναι αναγκαίοι και ανταποκρίνονται πραγματικά σε στόχους γενικού ενδιαφέροντος που αναγνωρίζει η Ένωση ή στην ανάγκη προστασίας των δικαιωμάτων και ελευθεριών των τρίτων.»

Β. Το ρουμανικό δίκαιο

8. Το άρθρο 143, παράγραφος 1, στοιχείο k, του Legea nr. 123, energiei electrice și a gazelor naturale (νόμου 123, περί ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου), της 10ης Ιουλίου 2012 [2] (στο εξής: νόμος 123/2012), προβλέπει τα εξής:

«Ο προμηθευτής φυσικού αερίου έχει, μεταξύ άλλων, τις ακόλουθες υποχρεώσεις:

[…]

k) να παρέχει στους τελικούς πελάτες διαφανείς πληροφορίες σχετικά με τις τιμές/τα τιμολόγια που εφαρμόζει, κατά περίπτωση, καθώς και με τους όρους πρόσβασης και χρήσης των υπηρεσιών που παρέχει.»

9. Το άρθρο 194, σημείο 24 bis, του ως άνω νόμου ορίζει τα εξής:

«Συνιστούν παραβάσεις των διατάξεων που διέπουν τις δραστηριότητες στον τομέα του φυσικού αερίου οι ακόλουθες πράξεις: […] η μη τήρηση, εκ μέρους των συμμετεχόντων στην αγορά φυσικού αερίου, των υποχρεώσεων που υπέχουν από το άρθρο 143, παράγραφος 1, το άρθρο 144 bis και το άρθρο 145, παράγραφος 4, στοιχείο g.»

10. Βάσει του άρθρου 195, παράγραφος 2, στοιχείο c, του ως άνω νόμου, μια τέτοια διοικητική παράβαση τιμωρείται με πρόστιμο από 20 000 έως 400 000 ρουμανικά λέι (RON) (ήτοι περίπου από 4 057 ευρώ έως 81 147 ευρώ).

III. Η διαφορά της κύριας δίκης, τα προδικαστικά ερωτήματα και η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

11. Με απόφαση της 14ης Σεπτεμβρίου 2021, η Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor (Εθνική Αρχή για την Προστασία των Καταναλωτών, Ρουμανία, στο εξής: ANPC) διαπίστωσε ότι η Engie, κατά την άσκηση της οικονομικής της δραστηριότητας, μετήλθε παραπλανητικές και επιθετικές εμπορικές πρακτικές [3] και τη διέταξε να παύσει τις συγκεκριμένες πρακτικές, να αναστείλει τη δραστηριότητά της μέχρι την παύση των προβαλλόμενων ως αθέμιτων εμπορικών πρακτικών και να μην προβεί σε τροποποίηση της τιμής προμήθειας φυσικού αερίου στους οικιακούς πελάτες.

12. Στις 11 Οκτωβρίου 2021 η ANRE διαπίστωσε ότι η Engie, υπό την ιδιότητα του αδειοδοτημένου προμηθευτή φυσικού αερίου, είχε παραβιάσει την υποχρέωση διαφάνειας που υπέχει από το άρθρο 143, παράγραφος 1, στοιχείο k, του νόμου 123/2012, και της επέβαλε διοικητικό πρόστιμο συνολικού ύψους 800 000 RON (περίπου 160 000 ευρώ) (στο εξής: επίμαχη απόφαση), για τον λόγο ότι ο συγκεκριμένος προμηθευτής, αφενός, είχε διαπράξει παρατυπίες όσον αφορά το περιεχόμενο ορισμένων προσφορών για προμήθεια φυσικού αερίου και, αφετέρου, δεν είχε καταστήσει αρκούντως σαφή τη δυνατότητα τροποποίησης της τιμής προμήθειας φυσικού αερίου κατά τη διάρκεια δωδεκάμηνης περιόδου επί τη βάσει της οποίας είχαν συναφθεί οι συμβάσεις με τους πελάτες του. Επιπλέον, η ANRE διέταξε την Engie να λάβει όλα

[2] *Monitorul Oficial al României*, μέρος I, αριθ. 485, της 16ης Ιουλίου 2012.

[3] Η ANPC προσήψε στην εκκαλούσα ότι ενημέρωνε διαδοχικά τους πελάτες για προσφορές που περιείχαν διαφορετικές τιμές και ότι, ως εκ τούτου, τους παραπλανούσε. Συγκεκριμένα, η εκκαλούσα είχε ενημερώσει τους πελάτες για τροποποίηση της τιμής που είχε οριστεί στην αρχική προσφορά μετά από διάστημα μόλις τριών μηνών, μολονότι η αρχική τιμή έπρεπε να ισχύει για περίοδο δώδεκα μηνών.

τα αναγκαία μέτρα προκειμένου, πρώτον, να γνωστοποιήσει στους δώδεκα τελικούς πελάτες της τη διατήρηση της σταθερής τιμής του φυσικού αερίου ως προς την οποία είχε δεσμευθεί, δεύτερον, να ακυρώσει τις τροποποιητικές πράξεις συμβάσεως που είχε κοινοποιήσει στους πελάτες αυτούς, τρίτον, να προσδιορίσει όλους τους τελικούς πελάτες οι οποίοι είχαν αποδεχθεί τυποποιημένες προσφορές σε σταθερή τιμή που ίσχυε για την προβλεπόμενη στις εν λόγω προσφορές χρονική περίοδο και στους οποίους είχαν αποσταλεί στη συνέχεια ενημερώσεις και τροποποιητικές πράξεις συμβάσεως με σκοπό την αύξηση της τιμής του παρεχόμενου φυσικού αερίου πριν το τέλος της περιόδου αυτής και, τέταρτον, να γνωστοποιήσει στους εν λόγω πελάτες τη διατήρηση της σταθερής τιμής του φυσικού αερίου σύμφωνα με τις εν λόγω προσφορές και την ακύρωση των τροποποιητικών πράξεων που είχαν αποσταλεί.

13. Υπό τις ανωτέρω περιστάσεις, η Engie προσέφυγε κατά της επίμαχης αποφάσεως ενώπιον του Judecătoria Sectorului 4 București (πρωτοβάθμιου δικαστηρίου του τέταρτου τομέα Βουκουρεστίου, Ρουμανία). Με απόφαση της 14ης Μαρτίου 2022, το εν λόγω δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή ως αβάσιμη. Κατόπιν τούτου, η Engie άσκησε έφεση κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Tribunalul București (πρωτοδικείου Βουκουρεστίου), ήτοι του αιτούντος δικαστηρίου.

14. Κατά πρώτον, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι πρέπει να διευκρινιστεί εάν η ANRE δύναται να επιβάλει σε προμηθευτή φυσικού αερίου την υποχρέωση να εφαρμόζει τιμή διαφορετική από την αγοραία τιμή που ρυθμίζεται με το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2009/73/ΕΚ[4], συνεπεία εικαζόμενης παραβάσεως της υποχρεώσεως περί διαφάνειας έναντι των πελατών.

15. Κατά δεύτερον, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι τόσο η ANRE όσο και η ANPC είχαν κατ' ουσίαν διαπιστώσει τα ίδια πραγματικά περιστατικά, πλην όμως είχαν προβεί σε διαφορετικό νομικό χαρακτηρισμό τους, αμφότερες δε επέβαλαν στην Engie, με χωριστές πράξεις, διοικητικά πρόστιμα, καθώς και την ίδια υποχρέωση αποκατάστασης, συνιστάμενη στην επαναφορά της τιμής που είχε καθοριστεί με τις τυποποιημένες προσφορές, εν προκειμένω της τιμής που ίσχυε τον Απρίλιο του 2021. Ως εκ τούτου, το αιτούν δικαστήριο θεωρεί ότι πρέπει να κριθεί αν η αρχή ne bis in idem έχει εφαρμογή επί των κυρώσεων που επιβλήθηκαν, αφενός μεν από την πρώτη αρχή βάσει του νόμου 123/2012, διά του οποίου μεταφέρθηκε στη ρουμανική έννομη τάξη η οδηγία 2009/73, αφετέρου δε από τη δεύτερη αρχή επί τη βάσει της ρουμανικής νομοθεσίας για την προστασία των καταναλωτών.

16. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Tribunalul București (πρωτοδικείο Βουκουρεστίου) ανέστειλε την ενώπιόν του διαδικασία και υπέβαλε στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Μπορεί μια εικαζόμενη παράβαση της υποχρέωσης διαφάνειας που υπέχουν οι προμηθευτές φυσικού αερίου έναντι των οικιακών πελατών, η οποία έχει μεταφερθεί στην εθνική νομοθεσία και θεωρείται από αυτήν ως διοικητική παράβαση (contravenția), να έχει ως αποτέλεσμα ακόμη και την επιβολή σε προμηθευτή φυσικού αερίου, εκ μέρους της αρμόδιας εθνικής αρχής, της υποχρέωσης να εφαρμόζει στις σχέσεις του με τους καταναλωτές τιμή η οποία επιβάλλεται διοικητικά και η οποία δεν λαμβάνει υπόψη την αρχή της ελεύθερης διαμόρφωσης των τιμών στην αγορά φυσικού αερίου, αρχή η οποία θεσπίζεται με τις διατάξεις του άρθρου 3, παράγραφος 1, της [οδηγίας 2009/73];

[4] Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Ιουλίου 2009, σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά φυσικού αερίου και την κατάργηση της οδηγίας 2003/55/ΕΚ (ΕΕ 2009, L 211, σ. 94).

2) Μπορεί να θεωρηθεί δικαιολογημένος περιορισμός της αρχής ne bis in idem, κατά την έννοια των διατάξεων του άρθρου 52 του [Χάρτη], η επιβολή κυρώσεων σε προμηθευτή φυσικού αερίου τόσο από την αρχή προστασίας των καταναλωτών όσο και από τη ρυθμιστική αρχή ενέργειας, μέσω της έκδοσης δύο χωριστών αποφάσεων με τις οποίες διαπιστώνεται η διάπραξη διοικητικής παράβασης και επιβάλλονται στον προμηθευτή τα ίδια μέτρα (διπλή έκδοση διοικητικών πράξεων επιβολής μέτρων), ή, μήπως, τούτο παραβιάζει την εν λόγω αρχή;

Είναι σύμφωνη με την αρχή της αναλογικότητας μια τέτοια σώρευση πράξεων επιβολής των ίδιων μέτρων, βάσει ταυτόσημων πραγματικών περιστατικών, από διαφορετικές αρχές;»

17. Γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν η Engie, η ANRE, η Ρουμανική και η Ελληνική Κυβέρνηση, καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Οι ίδιοι μετέχοντες στη διαδικασία ανέπτυξαν επίσης προφορικές παρατηρήσεις κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 24ης Απριλίου 2024.

IV. Ανάλυση

A. Επί του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος

18. Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το οποίο αποτελεί το αντικείμενο των παρουσών στοχευμένων προτάσεων, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν να διευκρινιστεί εάν τα άρθρα 50 και 52 του Χάρτη έχουν την έννοια ότι η επιβολή κυρώσεως σε βάρος προμηθευτή φυσικού αερίου τόσο από τη ρυθμιστική αρχή ενέργειας όσο και από την αρχή προστασίας των καταναλωτών για πανομοιότυπα πραγματικά περιστατικά, για τα οποία, όμως, οι δύο αρχές έχουν επιβάλει χωριστές κυρώσεις στηριζόμενες σε διαφορετικές νομικές βάσεις, συνιστά δικαιολογημένο περιορισμό της εφαρμογής της αρχής ne bis in idem.

1. Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

α) Επί του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 50 του Χάρτη

19. Υπενθυμίζεται κατ' αρχάς ότι το πεδίο εφαρμογής του Χάρτη, όσον αφορά τη δράση των κρατών μελών, ορίζεται στο άρθρο 51, παράγραφος 1, το οποίο προβλέπει ότι οι διατάξεις του Χάρτη απευθύνονται στα κράτη μέλη μόνον όταν αυτά εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης[5].

20. Εν προκειμένω, από τα στοιχεία που παρέσχε το αιτούν δικαστήριο προκύπτει ότι οι δύο επίμαχες αποφάσεις εκδόθηκαν βάσει της ρουμανικής νομοθεσίας για τη μεταφορά στην εσωτερική έννομη τάξη των οδηγιών 2009/73 και 2005/29 αντιστοίχως[6]. Κατά συνέπεια, στον βαθμό που οι εθνικές ρυθμίσεις συνιστούν εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης, εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Χάρτη κατά την έννοια του άρθρου του 51 και, ως εκ τούτου, το άρθρο 50 του Χάρτη μπορεί να τύχει εφαρμογής στην υπόθεση της κύριας δίκης.

[5] Απόφαση της 13ης Ιουνίου 2017, Florescu κ.λπ. (C-258/14, EU:C:2017:448, σκέψη 44 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[6] Συγκεκριμένα, ο μεν νόμος 123/2012 μεταφέρει στην εθνική έννομη τάξη την οδηγία 2009/73, ο δε νόμος 363/2007 την οδηγία 2005/29/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαΐου 2005, για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές στην εσωτερική αγορά και για την τροποποίηση της οδηγίας 84/450/ΕΟΚ του Συμβουλίου, των οδηγιών 97/7/ΕΚ, 98/27/ΕΚ, 2002/65/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2006/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου («Οδηγία για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές») (ΕΕ 2005, L 149, σ. 22).

21. Υπενθυμίζεται επίσης ότι η αρχή ne bis in idem, όπως κατοχυρώνεται στο άρθρο 50 του Χάρτη, αποτελεί θεμελιώδη αρχή του δικαίου της Ένωσης[7], η οποία απαγορεύει τη σώρευση τόσο διώξεων όσο και κυρώσεων ποινικού χαρακτήρα κατά την έννοια του εν λόγω άρθρου για τα ίδια πραγματικά περιστατικά και κατά του ίδιου προσώπου[8]. Περιορισμοί της αρχής ne bis in idem μπορούν, ωστόσο, να δικαιολογηθούν βάσει του άρθρου 52, παράγραφος 1, του Χάρτη, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις που απαριθμούνται στην εν λόγω διάταξη[9].

β) Επί του «ποινικού» χαρακτήρα της διωκόμενης παραβάσεως

22. Επισημαίνεται, προκαταρκτικώς, ότι, όπως προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου, τρία κριτήρια έχουν εφαρμογή όσον αφορά την εκτίμηση του ποινικού χαρακτήρα των επίμαχων διώξεων και κυρώσεων. Το πρώτο κριτήριο είναι ο νομικός χαρακτηρισμός της παραβάσεως κατά το εσωτερικό δίκαιο, το δεύτερο είναι η ίδια η φύση της παραβάσεως και το τρίτο σχετίζεται με τον βαθμό αυστηρότητας της κυρώσεως η οποία ενδέχεται να επιβληθεί στον παραβάτη[10].

23. Κατά πρώτον, όσον αφορά το κριτήριο σχετικά με τον νομικό χαρακτηρισμό της παραβάσεως κατά το εσωτερικό δίκαιο, διαπιστώνεται ότι οι κυρώσεις επιβάλλονται, κατά το αιτούν δικαστήριο, για πραγματικά περιστατικά χαρακτηριζόμενα κατά το εθνικό δίκαιο ως «διοικητικές παραβάσεις» και ότι οι διαδικασίες κατά το πέρας των οποίων επιβλήθηκαν οι συγκεκριμένες κυρώσεις αποτελούν διοικητικές διαδικασίες.

24. Από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, όμως, προκύπτει ότι το άρθρο 50 του Χάρτη δεν περιορίζεται μόνο στις διώξεις και τις κυρώσεις που χαρακτηρίζονται ως «ποινικές» από το εθνικό δίκαιο, αλλά εκτείνεται, ανεξαρτήτως του χαρακτηρισμού τους κατά το εσωτερικό δίκαιο, σε διώξεις και σε κυρώσεις οι οποίες πρέπει να θεωρηθούν ως έχουσες ποινικό χαρακτήρα βάσει των δύο λοιπών κριτηρίων που μνημονεύθηκαν στο σημείο 22 των παρουσών προτάσεων[11].

25. Κατά δεύτερον, όσον αφορά το κριτήριο σχετικά με τη φύση της παραβάσεως, πρέπει να διακριβωθεί αν με την επίμαχη κύρωση επιδιώκεται κατασταλτικός σκοπός, χωρίς να ασκεί επιρροή το γεγονός ότι επιδιώκεται συνάμα και προληπτικός σκοπός. Πράγματι, ως εκ της φύσεώς τους, οι ποινικές κυρώσεις σκοπούν τόσο στην καταστολή όσο και στην πρόληψη παράνομων συμπεριφορών[12]. Αντιθέτως, ένα μέτρο που περιορίζεται στην αποκατάσταση της ζημίας την οποία προκάλεσε η οικεία παράβαση δεν έχει ποινικό χαρακτήρα[13].

26. Εν προκειμένω, από τα στοιχεία που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο προκύπτει ότι, σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου 123/2012, η εκ μέρους προμηθευτή φυσικού αερίου παράβαση των υποχρεώσεων περί διαφάνειας και ενημέρωσης των καταναλωτών επισύρει χρηματική κύρωση[14]. Το αυτό ισχύει και ως προς τις κυρώσεις που επιβάλλει η ANPC βάσει του

7 Απόφαση της 15ης Οκτωβρίου 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P έως C-252/99 P και C-254/99 P, EU:C:2002:582, σκέψη 59).

8 Αποφάσεις της 20ής Μαρτίου 2018, Menci (C-524/15, EU:C:2018:197, σκέψη 25), και της 22ας Μαρτίου 2022, bpost (C-117/20, στο εξής: απόφαση bpost, EU:C:2022:202, σκέψη 22 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

9 Απόφαση της 20ής Μαρτίου 2018, Menci (C-524/15, EU:C:2018:197, σκέψεις 41, 44, 46, 49, 53 και 55).

10 Απόφαση bpost (σκέψη 25 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Βλ., επίσης, απόφαση του ΕΔΔΑ της 8ης Ιουνίου 1976, Engel κ.λπ. κατά Κάτω Χωρών (CE:ECHR:1976:0608JUD000510071, § 82).

11 Απόφαση bpost (σκέψη 26).

12 Αποφάσεις της 20ής Μαρτίου 2018, Menci (C-524/15, EU:C:2018:197, σκέψη 31), και της 14ης Σεπτεμβρίου 2023, Volkswagen Group Italia και Volkswagen Aktiengesellschaft (C-27/22, EU:C:2023:663, σκέψη 49).

13 Απόφαση της 20ής Μαρτίου 2018, Garlsson Real Estate κ.λπ., (C-537/16, EU:C:2018:193, σκέψη 33).

14 Ειδικότερα, η παράβαση της υποχρεώσεως που προβλέπεται στο άρθρο 143, παράγραφος 1, στοιχείο k, του νόμου 123/2012 συνιστά διοικητική παράβαση, η οποία τιμωρείται με πρόστιμο από 20 000 έως 400 000 RON (ήτοι από περίπου 4 057 έως 81 147 ευρώ).

νόμου 363/2007, ο οποίος προβλέπει ότι οι αθέμιτες ή παραπλανητικές εμπορικές πρακτικές επισύρουν επίσης χρηματική κύρωση [15]. Από τα ίδια στοιχεία προκύπτει επίσης ότι, πέραν των χρηματικών κυρώσεων, οι εν λόγω δύο αρχές έλαβαν και συμπληρωματικά ρυθμιστικά μέτρα (τα οποία περιγράφονται από το αιτούν δικαστήριο ως «υποχρέωση(-εις) προς αποκατάσταση»), βάσει των οποίων υποχρεώνεται η Engie να επαναφέρει την τιμή που καθορίστηκε στην τυποποιημένη προσφορά τον Απρίλιο του 2021.

27. Πρέπει επ' αυτού να γίνει διάκριση μεταξύ των διοικητικών κυρώσεων που επιβλήθηκαν από τις ANPC και ANRE, αφενός, και των συμπληρωματικών ρυθμιστικών μέτρων που ελήφθησαν από τις εν λόγω αρχές, αφετέρου. Μολονότι δεν φαίνεται να μπορεί να αμφισβητηθεί, υπό την επιφύλαξη των εκτιμήσεων στις οποίες οφείλει να προβεί το αιτούν δικαστήριο, το ότι οι επιβληθείσες στην Engie χρηματικές κυρώσεις επιδιώκουν τόσο κατασταλτικό όσο και προληπτικό σκοπό, δεν ισχύει όμως το ίδιο και όσον αφορά τα συμπληρωματικά μέτρα εξεταζόμενα υπό το πρίσμα της νομολογίας του Δικαστηρίου που υπομνήσθηκε στο σημείο 25 των παρουσών προτάσεων, κατά την οποία ένα μέτρο που αποσκοπεί στην αποκατάσταση [ή στην] επανόρθωση της ζημίας που προκλήθηκε από την οικεία παράβαση δεν έχει ποινικό χαρακτήρα.

28. Κατά τρίτον, όσον αφορά το κριτήριο σχετικά με την αυστηρότητα της επιβληθείσας κυρώσεως, το οποίο πρέπει να εκτιμάται σε συνάρτηση με τη *μέγιστη* προβλεπόμενη κύρωση [16], διαπιστώνεται, όπως προκύπτει από τα στοιχεία της δικογραφίας που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο, ότι επιβλήθηκαν σε βάρος της Engie δύο χρηματικές ποινές ύψους, αντιστοίχως, 800 000 RON (περίπου 160 000 ευρώ) όσον αφορά την κύρωση που επέβαλε η ANRE [17] και 150 000 RON (περίπου 30 000 ευρώ) όσον αφορά την κύρωση που επέβαλε η ANPC [18].

29. Επομένως, στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να εξακριβώσει, λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των στοιχείων που έχει στη διάθεσή του, αν το ύψος των εν λόγω χρηματικών κυρώσεων τις καθιστά αρκούντως επαχθείς ώστε να χαρακτηρισθούν ως «εκ φύσεως ποινικές» [19].

2. Επί των προϋποθέσεων εφαρμογής της αρχής ne bis in idem

30. Η εφαρμογή της αρχής ne bis in idem εξαρτάται από διττή προϋπόθεση, ήτοι, αφενός, ότι υφίσταται προγενέστερη αμετάκλητη απόφαση (προϋπόθεση «bis») και, αφετέρου, ότι η προγενέστερη απόφαση και οι μεταγενέστερες διώξεις ή αποφάσεις αφορούν τα ίδια πραγματικά περιστατικά (και τα ίδια ενδιαφερόμενα πρόσωπα) (προϋπόθεση «idem») [20].

[15] Η απόφαση περί παραπομπής δεν περιέχει καμία αναφορά στο ύψος των προστίμων που προβλέπονται από την εφαρμοστέα νομοθεσία. Ομοίως, ούτε στις παρατηρήσεις των διαδίκων διαλαμβάνεται κάποια πρόσθετη πληροφορία σχετικά με το εύρος των πιθανών προστίμων.

[16] Απόφαση της 4ης Μαΐου 2023, MV – 98 (C-97/21, EU:C:2023:371, σκέψη 46).

[17] Επισημαίνεται ότι για το ποσό της συγκεκριμένης κυρώσεως έχουν ληφθεί υπόψη πλείονες διοικητικές παραβάσεις διαπιστωθείσες από την ANRE.

[18] Μολονότι η απόφαση περί παραπομπής δεν μνημονεύει την επιβολή προστίμου στην Engie βάσει της προμνημονευθείσας εθνικής νομοθεσίας, από τις γραπτές παρατηρήσεις τόσο της εκκαλούσας όσο και της Ρουμανικής Κυβέρνησης προκύπτει ότι, πέραν της υποχρεώσεως που επιβλήθηκε στην Engie να επαναφέρει την αρχική τιμή που είχε συμφωνηθεί με τους οικείους πελάτες, η ANPC επέβαλε στην Engie και πρόστιμο ύψους 150 000 RON (περίπου 30 000 ευρώ).

[19] Υπενθυμίζεται, επιπλέον, ότι, κατά τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, το γεγονός ότι ένα διοικητικό πρόστιμο δεν είναι ιδιαιτέρως αυστηρό δεν μπορεί να αποκλείσει, αφ' εαυτού, τον χαρακτηρισμό του ως «ποινικής κυρώσεως» (απόφαση του ΕΔΔΑ της 6ης Οκτωβρίου 2020, Pfenning Distributie S.R.L κατά Ρουμανίας, CE:ECHR:2020:1006JUD007588213, § 27). Βλ., εξάλλου, απόφαση του ΕΔΔΑ της 8ης Ιουλίου 2019, Mihalache κατά Ρουμανίας (CE:ECHR:2019:0708JUD005401210, § 62).

[20] Απόφαση bpost (σκέψη 28).

α) Επί της προϋποθέσεως «bis»

31. Όσον αφορά την προϋπόθεση «bis», για να μπορεί να θεωρηθεί ότι δικαστική απόφαση έχει αποφανθεί αμετάκλητα επί των πραγματικών περιστατικών που αποτέλεσαν αντικείμενο δεύτερης διαδικασίας, είναι αναγκαίο όχι μόνον η απόφαση αυτή να μην μπορεί να προσβληθεί, αλλά και να έχει εκδοθεί κατόπιν εκτίμησης επί της ουσίας της υποθέσεως [21].

32. Το Δικαστήριο έχει επίσης διευκρινίσει επί του ως άνω ζητήματος ότι, μολονότι, βεβαίως, η εφαρμογή της αρχής ne bis in idem προϋποθέτει την ύπαρξη προγενέστερης αμετάκλητης αποφάσεως, τούτο δεν σημαίνει κατ' ανάγκην ότι οι μεταγενέστερες αποφάσεις που εμπίπτουν στην απαγόρευση αυτή είναι αποκλειστικώς εκείνες που εκδίδονται μετά την έκδοση της εν λόγω προγενέστερης αμετάκλητης αποφάσεως. Ειδικότερα, η συγκεκριμένη αρχή αποκλείει, άπαξ και υφίσταται αμετάκλητη απόφαση, την κίνηση ή τη συνέχιση ποινικής δίωξης για τις ίδιες πράξεις [22].

33. Εν προκειμένω, από τη δικογραφία που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο προκύπτει ότι η απόφαση της ANPC ακυρώθηκε αμετάκλητα από το αρμόδιο δικαστήριο λόγω ελλείψεως δικαιοδοσίας, χωρίς το εν λόγω δικαστήριο να εξετάσει επί της ουσίας την υπόθεση [23]. Ωστόσο, όπως επισημάνθηκε στο σημείο 31 των παρουσών προτάσεων, η προϋπόθεση «bis» απαιτεί την ύπαρξη αποφάσεως η οποία έχει καταστεί αμετάκλητη και με την οποία δικαιοδοτικό όργανο έχει αποφανθεί επί της ουσίας της υποθέσεως, προϋπόθεση η οποία δεν φαίνεται να πληρούται εν προκειμένω.

34. Εν πάση περιπτώσει, στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να διευκρινίσει, λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, εάν πληρούται η προϋπόθεση «bis», πριν προβεί στην εξέταση της προϋποθέσεως «idem».

β) Επί της προϋποθέσεως «idem»

35. Όσον αφορά την προϋπόθεση «idem», από το ίδιο το γράμμα του άρθρου 50 του Χάρτη προκύπτει ότι η συγκεκριμένη διάταξη απαγορεύει την άσκηση ποινικής διώξεως ή την επιβολή ποινικής κυρώσεως *σε βάρος του ίδιου προσώπου περισσότερες από μία φορές για την ίδια παράβαση*.

36. Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, το εφαρμοστέο κριτήριο προκειμένου να εκτιμηθεί η ύπαρξη μίας και της αυτής παραβάσεως είναι αυτό της ταυτότητας των πραγματικών περιστατικών. Επομένως, το άρθρο 50 του Χάρτη απαγορεύει την επιβολή, βάσει των ίδιων πραγματικών περιστατικών, πλειόνων κυρώσεων ποινικού χαρακτήρα ως αποτέλεσμα των διαφόρων διαδικασιών οι οποίες κινούνται για τον σκοπό αυτόν [24]. Περαιτέρω, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι ο νομικός χαρακτηρισμός, κατά το εθνικό δίκαιο, των πραγματικών περιστατικών και το προστατευόμενο έννομο συμφέρον είναι άνευ σημασίας για τη διαπίστωση περί υπάρξεως μίας και της αυτής παραβάσεως, στο μέτρο που το εύρος της προστασίας η οποία παρέχεται βάσει του άρθρου 50 του Χάρτη δεν μπορεί να ποικίλλει μεταξύ των κρατών μελών [25].

[21] Απόφαση bpost (σκέψη 29).

[22] Απόφαση της 14ης Σεπτεμβρίου 2023, Volkswagen Group Italia και Volkswagen Aktiengesellschaft (C-27/22, EU:C:2023:663, σκέψη 59).

[23] Πρέπει να σημειωθεί ότι η συγκεκριμένη πληροφορία δεν περιλαμβάνεται μεν στην απόφαση περί παραπομπής, πλην όμως παρασχέθηκε από τη Ρουμανική Κυβέρνηση στο πλαίσιο των γραπτών παρατηρήσεών της, στη συνέχεια δε επιβεβαιώθηκε και κατά την προφορική διαδικασία, χωρίς να αμφισβητηθεί από τους λοιπούς μετέχοντες στη διαδικασία κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση.

[24] Απόφαση bpost (σκέψη 33).

[25] Απόφαση bpost (σκέψη 34 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

37. Η προϋπόθεση «idem» απαιτεί μεν να πρόκειται για τα ίδια πραγματικά περιστατικά, πλην όμως η αρχή ne bis in idem δεν έχει εφαρμογή όταν τα επίμαχα πραγματικά περιστατικά δεν είναι πανομοιότυπα, αλλά απλώς παρόμοια. Ειδικότερα, η ταυτότητα των πραγματικών περιστατικών νοείται ως ένα σύνολο συγκεκριμένων περιστάσεων που απορρέουν από γεγονότα τα οποία είναι κατ' ουσίαν τα ίδια, δεδομένου ότι αφορούν τον ίδιο παραβάτη και συνδέονται μεταξύ τους άρρηκτα στον χρόνο και στον χώρο [26].

38. Εν προκειμένω, το αιτούν δικαστήριο διαπίστωσε, αφενός, ότι οι δύο επίμαχες στην κύρια δίκη διαδικασίες αφορούν το αυτό νομικό πρόσωπο, ήτοι την Engie, αφετέρου δε απεφάνθη ότι τα πραγματικά περιστατικά που διαπίστωσαν η ANRE και η ANPC είναι κατ' ουσίαν πανομοιότυπα, ήτοι η πρακτική της εκκαλούσας η οποία συνίστατο στην τροποποίηση της τιμής του φυσικού αερίου, τούτο δε παρά το γεγονός ότι στα συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά δόθηκε από τις εν λόγω δύο αρχές διαφορετικός νομικός χαρακτηρισμός.

39. Παρά το γεγονός ότι η Ρουμανική Κυβέρνηση και η ANRE βάλλουν κατά της περιγραφής των πραγματικών περιστατικών όπως παρατίθεται από το εθνικό δικαστήριο, υποστηρίζοντας ότι τα πραγματικά περιστατικά τα οποία διαπιστώθηκαν από τις ως άνω αρχές και για τα οποία επιβληθήκαν κυρώσεις δεν είναι πανομοιότυπα [27], πρέπει να υπομνησθεί ότι τα σχετικά με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης προδικαστικά ερωτήματα τα οποία έχει υποβάλει εθνικό δικαστήριο, εντός του νομοθετικού και πραγματικού πλαισίου το οποίο αυτό προσδιορίζει με δική του ευθύνη και την ακρίβεια του οποίου δεν οφείλει να ελέγξει το Δικαστήριο, τεκμαίρονται λυσιτελή [28]. Επομένως, στον βαθμό που το αιτούν δικαστήριο κρίνει ότι τα πραγματικά περιστατικά βάσει των οποίων επιβλήθηκαν κυρώσεις σε βάρος της Engie από τις δύο αρχές είναι πανομοιότυπα κατά την έννοια της νομολογίας του Δικαστηρίου που παρατίθεται στο σημείο 37 των παρουσών προτάσεων, η σωρευτική αυτή επιβολή κυρώσεων συνιστά περιορισμό του θεμελιώδους δικαιώματος που κατοχυρώνεται στο άρθρο 50 του Χάρτη.

40. Εν πάση περιπτώσει, εναπόκειται, εν τέλει, στο αιτούν δικαστήριο να κρίνει κατά πόσον είναι πανομοιότυπα τα πραγματικά περιστατικά τα οποία αφορούν οι δύο επίμαχες στην κύρια δίκη διαδικασίες οι οποίες κινήθηκαν βάσει, αντιστοίχως, της τομεακής ενεργειακής νομοθεσίας, αφενός, και του δικαίου των καταναλωτών, αφετέρου. Προς τούτο, το αιτούν δικαστήριο οφείλει να εξετάσει τα πραγματικά περιστατικά που ελήφθησαν υπόψη στο πλαίσιο καθεμιάς από τις διαδικασίες, καθώς και το προβαλλόμενο χρονικό διάστημα της παραβάσεως [29].

3. Επί της δικαιολογήσεως ενδεχόμενου περιορισμού του θεμελιώδους δικαιώματος που κατοχυρώνεται στο άρθρο 50 του Χάρτη

41. Υπενθυμίζεται ότι περιορισμός στην άσκηση του θεμελιώδους δικαιώματος που κατοχυρώνεται στο άρθρο 50 του Χάρτη μπορεί να δικαιολογηθεί μόνο βάσει του άρθρου 52, παράγραφος 1, αυτού. Σύμφωνα με την πρώτη περίοδο της εν λόγω παραγράφου, κάθε περιορισμός στην άσκηση των δικαιωμάτων και ελευθεριών που αναγνωρίζονται στον Χάρτη πρέπει να προβλέπεται από τον νόμο και να σέβεται το βασικό περιεχόμενο των εν λόγω δικαιωμάτων και ελευθεριών. Κατά τη δεύτερη περίοδο της ίδιας παραγράφου, τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας, περιορισμοί επιτρέπεται να επιβάλλονται ως προς τα ως άνω

[26] Απόφαση bpost (σκέψεις 31, 33, 36 και 37).

[27] Κατά τους εν λόγω μετέχοντες στη διαδικασία, η ANRE επέβαλε κυρώσεις στην Engie για παράβαση της υποχρεώσεως διαφάνειας κατά την κατάρτιση της τυποποιημένης προσφοράς, ενώ η ANPC της επέβαλε κυρώσεις για παραπλανητικές ή επιθετικές εμπορικές πρακτικές συνιστάμενες στην αποστολή διαδοχικών κοινοποιήσεων σχετικά με την τροποποίηση των τιμολογίων.

[28] Απόφαση της 11ης Ιανουαρίου 2024, Societatea Civilă profesională de Avocalabori AB & CD (C-252/22, EU:C:2024:13, σκέψη 38).

[29] Πρβλ. απόφαση bpost (σκέψη 38).

δικαιώματα και τις ως άνω ελευθερίες μόνον εφόσον είναι αναγκαίοι και ανταποκρίνονται πράγματι σε σκοπούς γενικού συμφέροντος που αναγνωρίζει η Ένωση ή στην ανάγκη προστασίας των δικαιωμάτων και ελευθεριών των τρίτων.

α) Επί της προστασίας ενός ή πλειόνων σκοπών γενικού συμφέροντος

42. Όπως συνάγεται από την πρόσφατη απόφαση bpost, το Δικαστήριο έκρινε ότι η σωρευτική επιβολή κυρώσεων μπορεί να δικαιολογείται σε περίπτωση κατά την οποία με τις διαδικασίες που κινήθηκαν από δύο διαφορετικές αρχές επιδιώκονται συμπληρωματικοί σκοποί, οι οποίοι έχουν ως αντικείμενο διαφορετικές πλευρές της ίδιας παραβατικής συμπεριφοράς [30]. Στην προμνησθείσα απόφαση, το Δικαστήριο επισήμανε επίσης ότι οι δημόσιες αρχές μπορούν θεμιτώς να επιλέξουν συμπληρωματικές νομικές απαντήσεις σε ορισμένες επιβλαβείς για την κοινωνία συμπεριφορές μέσω διαφορετικών διαδικασιών οι οποίες σχηματίζουν ένα συνεκτικό σύνολο, έτσι ώστε να αντιμετωπίζονται οι διάφορες πτυχές του επίμαχου κοινωνικού προβλήματος, υπό την προϋπόθεση ότι οι συνδυασμένες αυτές νομικές απαντήσεις δεν συνιστούν υπερβολική επιβάρυνση για το συγκεκριμένο πρόσωπο [31].

43. Εν προκειμένω, προκύπτει ότι πληρούται η ως άνω προϋπόθεση, δεδομένου ότι, ενώ τα επιβληθέντα από την ANPC μέτρα αποσκοπούσαν αποκλειστικώς στην παύση των αθέμιτων και παραπλανητικών εμπορικών πρακτικών έναντι των καταναλωτών, τα μέτρα που διέταξε η ANRE αποσκοπούσαν, από την πλευρά τους, στη διασφάλιση της διαφάνειας των τιμών στη ρουμανική αγορά ενέργειας εντός του ειδικού πλαισίου της απελευθερώσεως του τομέα του φυσικού αερίου και, κατά συνέπεια, στην εύρυθμη λειτουργία του συγκεκριμένου τομέα [32]. Φαίνεται, επομένως, να είναι θεμιτή η επιβολή κυρώσεων από ένα κράτος μέλος για παραβάσεις, αφενός, της τομεακής ρυθμίσεως που αποσκοπεί στην απελευθέρωση της αγοράς του φυσικού αερίου και, αφετέρου, των διατάξεων περί αθέμιτων εμπορικών πρακτικών, προς διασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών [33].

44. Ως εκ τούτου, δεν παραβιάζεται κατ' αρχήν η αρχή ne bis in idem όταν η ίδια συμπεριφορά αποτελεί αντικείμενο χωριστών διαδικασιών έρευνας οι οποίες βασίζονται σε διαφορετικές νομικές διατάξεις που επιδιώκουν διακριτούς και συμπληρωματικούς σκοπούς, όπως είναι η προστασία των καταναλωτών και η τήρηση της διαφάνειας των τιμών στην αγορά ενέργειας.

45. Εξάλλου, το γεγονός ότι η προστασία των καταναλωτών, ως σκοπός γενικού συμφέροντος, μπορεί να επιδιώκεται όχι μόνο μέσω της εθνικής ρυθμίσεως για την προστασία των καταναλωτών, αλλά, εμμέσως και υπό διαφορετική οπτική γωνία, και μέσω της τομεακής ρυθμίσεως για την ενέργεια [34] δεν αναιρεί τον συμπληρωματικό χαρακτήρα των σκοπών που επιδιώκονται με τα δύο σύνολα κανόνων.

46. Η ανωτέρω ερμηνεία, η οποία ερείδεται στον συμπληρωματικό χαρακτήρα των σκοπών που επιδιώκουν οι δύο ρυθμίσεις, φαίνεται να ενισχύεται από το ίδιο το γράμμα της οδηγίας 2009/73 (η οποία μεταφέρθηκε στην εσωτερική έννομη τάξη με τον νόμο 123/2012), η οποία προβλέπει,

30 Πρβλ. απόφαση bpost (σκέψη 50).

31 Απόφαση bpost (σκέψη 49).

32 Επισημαίνεται, εν πάση περιπτώσει, ότι η διασφάλιση της διαφάνειας των τιμών δεν συνιστά παρά έμμεσο μόνον σκοπό της προστασίας των καταναλωτών.

33 Βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση bpost (σκέψη 47).

34 Συγκεκριμένα, ενώ η προστασία των καταναλωτών επιδιώκεται κατά τρόπο «άμεσο» ως κύριος σκοπός του δικαίου της προστασίας των καταναλωτών, η προστασία αυτή, πάντως, επιδιώκεται μόνον «εμμέσως», στο πλαίσιο της τομεακής ρυθμίσεως της ενέργειας, η οποία πρωτίστως αποσκοπεί στη διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας της οικείας αγοράς.

στο παράρτημα I, σημείο 1, ότι τα μέτρα σχετικά με την προστασία των καταναλωτών τα οποία μνημονεύει το άρθρο 3 της εν λόγω οδηγίας δεν θίγουν τη νομοθεσία της Ένωσης για την προστασία των καταναλωτών.

β) Επί της αναλογικότητας και της αναγκαιότητας του περιορισμού

47. Όσον αφορά την τήρηση της αρχής της αναλογικότητας, πρέπει να υπομνησθεί ότι η συγκεκριμένη αρχή απαιτεί η σώρευση διώξεων και κυρώσεων την οποία προβλέπει η εθνική ρύθμιση να μην υπερβαίνει τα όρια του καταλλήλου και αναγκαίου για την επίτευξη των σκοπών που θεμιτώς επιδιώκονται με τη ρύθμιση αυτή. Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, οσάκις υφίσταται επιλογή μεταξύ πλειόνων κατάλληλων μέτρων, πρέπει να επιλέγεται το λιγότερο καταναγκαστικό, διασφαλιζομένου ότι τα προκαλούμενα μειονεκτήματα δεν είναι δυσανάλογα προς τους επιδιωκόμενους σκοπούς [35].

48. Όσον αφορά τον απολύτως αναγκαίο χαρακτήρα μιας τέτοιας σώρευσης διώξεων και κυρώσεων, πρέπει να εκτιμηθεί, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, εάν υπάρχουν σαφείς και ακριβείς κανόνες οι οποίοι παρέχουν τη δυνατότητα να προβλεφθεί ποιες πράξεις και παραλείψεις δύνανται να αποτελέσουν το αντικείμενο σώρευσης διώξεων και κυρώσεων. Πρέπει, εξάλλου, να διαπιστωθεί αν οι δύο διαδικασίες διεξήχθησαν κατά τρόπο αρκούντως συντονισμένο και με μικρή χρονική απόσταση μεταξύ τους και αν η κύρωση που ενδεχομένως επιβλήθηκε κατά την πρώτη χρονικώς διαδικασία ελήφθη υπόψη κατά την επιμέτρηση της δεύτερης κυρώσεως, ούτως ώστε οι επιβαρύνσεις που απορρέουν για τα εμπλεκόμενα πρόσωπα από μια τέτοια σώρευση να περιορίζονται στο απολύτως αναγκαίο μέτρο, το δε σύνολο των κυρώσεων που επιβλήθηκαν να αντιστοιχεί στη σοβαρότητα των παραβάσεων που διεπράχθησαν [36].

49. Επισημαίνεται κατ' αρχάς ότι η ύπαρξη δύο διαφορετικών ρυθμίσεων οι οποίες εφαρμόζονται παραλλήλως παρέχει στις ενδιαφερόμενες εταιρίες τη δυνατότητα να γνωρίζουν εκ των προτέρων, με μεγάλο βαθμό προβλεψιμότητας, τις ενδεχόμενες κυρώσεις στις οποίες εκτίθενται. Εξάλλου, δεν πρέπει να εκπλήσσει το γεγονός ότι μια εταιρία που δραστηριοποιείται στην αγορά της παραγωγής ή διανομής ενέργειας οφείλει να συμμορφώνεται προς διάφορες τομεακές ρυθμίσεις οι οποίες επιδιώκουν διαφορετικούς ή συμπληρωματικούς σκοπούς και μπορεί, ενδεχομένως, να έλθει αντιμέτωπη με διάφορες παράλληλες κυρώσεις για την ίδια συμπεριφορά, βάσει νομοθετημάτων που επιδιώκουν διαφορετικούς σκοπούς.

50. Εξάλλου, στη δικογραφία που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο περιλαμβάνονται ενδείξεις περί χρονικής εγγύτητας μεταξύ των δύο διαδικασιών που κινήθηκαν και μεταξύ των αποφάσεων που ελήφθησαν στο πλαίσιο της τομεακής ρυθμίσεως της ενέργειας, αφενός, και του δικαίου της προστασίας των καταναλωτών, αφετέρου, καθώς και ενδείξεις περί συνεργασίας και ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των οικείων αρχών (κάτι το οποίο προβλέπεται ειδικώς από τη ρουμανική νομοθεσία), όπερ εναπόκειται επίσης στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει.

[35] Απόφαση της 20ής Μαρτίου 2018, Menci (C-524/15, EU:C:2018:197, σκέψη 46 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[36] Απόφαση bpost (σκέψη 51).

51. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, φρονώ ότι το άρθρο 50 του Χάρτη, ερμηνευόμενο σε συνδυασμό με το άρθρο του 52, παράγραφος 1, έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται στην επιβολή κυρώσεων σε βάρος προμηθευτή φυσικού αερίου βάσει δύο χωριστών αποφάσεων περί διαπιστώσεως παραβάσεως, εκ των οποίων η μία έχει εκδοθεί από την αρχή προστασίας των καταναλωτών και η άλλη από τη ρυθμιστική αρχή ενέργειας, εφόσον:

– οι διώξεις και οι κυρώσεις βασίζονται σε διαφορετικές νομικές διατάξεις οι οποίες επιδιώκουν διακριτούς και συμπληρωματικούς σκοπούς γενικού συμφέροντος, στοιχείο που δικαιολογεί τη σώρευση διώξεων και κυρώσεων,

– υπάρχουν σαφείς και ακριβείς κανόνες που παρέχουν τη δυνατότητα να προβλεφθεί ποιες πράξεις και παραλείψεις μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο σώρευσης διώξεων και κυρώσεων, καθώς και να διασφαλιστεί ο συντονισμός μεταξύ των δύο αρμόδιων αρχών,

– οι δύο διαδικασίες έχουν διεξαχθεί κατά αρκούντως συντονισμένο τρόπο και με μικρή χρονική απόσταση μεταξύ τους, και

– το σύνολο των επιβαλλομένων κυρώσεων αντιστοιχεί στη σοβαρότητα των παραβάσεων.

V. Πρόταση

52. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα που υπέβαλε το Tribunalul București (πρωτοδικείο Βουκουρεστίου, Ρουμανία) ως εξής:

Το άρθρο 50 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ερμηνευόμενο σε συνδυασμό με το άρθρο του 52, παράγραφος 1, έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται στην επιβολή κυρώσεων σε βάρος προμηθευτή φυσικού αερίου βάσει δύο χωριστών αποφάσεων περί διαπιστώσεως παραβάσεως, εκ των οποίων η μία έχει εκδοθεί από την αρχή προστασίας των καταναλωτών και η άλλη από τη ρυθμιστική αρχή ενέργειας, εφόσον:

– οι διώξεις και οι κυρώσεις βασίζονται σε διαφορετικές νομικές διατάξεις οι οποίες επιδιώκουν διακριτούς και συμπληρωματικούς σκοπούς γενικού συμφέροντος, στοιχείο που δικαιολογεί τη σώρευση διώξεων και κυρώσεων,

– υπάρχουν σαφείς και ακριβείς κανόνες που παρέχουν τη δυνατότητα να προβλεφθεί ποιες πράξεις και παραλείψεις μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο σώρευσης διώξεων και κυρώσεων, καθώς και να διασφαλιστεί ο συντονισμός μεταξύ των δύο αρμόδιων αρχών,

– οι δύο διαδικασίες έχουν διεξαχθεί κατά αρκούντως συντονισμένο τρόπο και με μικρή χρονική απόσταση μεταξύ τους, και

– το σύνολο των επιβαλλομένων κυρώσεων αντιστοιχεί στη σοβαρότητα των παραβάσεων.